

Företagsstöd i Västerbotten

- en uppföljning med fokus på utfall

Företagsstöd i Västerbotten

- en uppföljning med fokus på utfall

Länsstyrelsen Västerbotten

Ansvarig funktion: Regional Utveckling Strategi & Analys

Funktionschef: Thomas Westerberg

Författare och kontaktperson: Mats Svensson, tel. 090-10 71 84

Omslagsfoto publicerad med tillstånd av IGIS

Bildtext: Branschfördelning för länsstyrelsens beviljade medel i företagsstöd 2006. Källa: Nutek.

Tryckeri: Länsstyrelsens tryckeri, Umeå år 2007

Upplaga: 250 ex

ISSN: 0348-0291

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
1. Bakgrund	2
Länsstyrelsens behov av uppföljning och utvärdering	2
Syfte	3
Metod	3
Källor	3
2. Nya jobb	4
Sysselsättning	4
Sysselsättning per bransch	5
Sysselsättning per stödform	7
Sysselsättning per stödform i befintliga företag	8
3. Prioriteringar	8
Utfall kontra prioriteringar	9
Nyetableringar inom expansiva branscher	10
Sysselsättningsbidrag	11
4. Kostnader och intäkter för företagsstöd	11
Totala kostnader	12
Intäkter och additionalitet	12
5. Sammanfattande slutsatser	14
6. Kommande arbeten.....	14

BILAGA 1

Utförlig metod-, käll- och syftebeskrivning

Sammanfattning

Länsstyrelsen Västerbotten administrerar i dag fyra olika företagsstöd, s.k. stödformer, och i denna uppföljning undersöks bl.a. hur företag som länsstyrelsen beviljat stöd utvecklats utifrån sysselsättning och ifall länsstyrelsens verksamhetsmål uppnåtts. Dessutom jämförs de olika stödformernas resultat samtidigt som stödets positiva effekter ställs i relation till sina kostnader.

Ett större antal företag har därför valts ut att svara på frågor i en av länsstyrelsen distribuerad enkät. Svarsfrekvensen uppgick till 96 % men då en del företag valt att inte besvara alla frågor uppgick andelen kompletta enkätsvar till drygt 86 %. Totalt 209 kompletta svar, av 242 möjliga, kom in.

Utifrån svaren kan konstateras att företag som beviljas företagsstöd skapar många nya jobb, i genomsnitt skapades 3,2 nya jobb per företag under en period av fyra år. Det kan även konstateras att de prognoser som företagen skickar in i samband med sin stödansökan om investeringarnas förväntade effekter på sysselsättningsökning, överensstämmer mycket väl med verkligheten. Enligt prognoserna förväntades de insatser som stöden gavs till att ge upphov till totalt 716 nya jobb medan det verkliga utfallet blev 724.

När det gäller de nya jobbens fördelning mellan kvinnor och män blev det emellertid en stor avvikelse mellan prognos och utfall. Fler jobb än förväntat tillsattes av män, vilket dels beror på att sysselsättningen inom främst länets tillverkningsindustri, trä- & skogssektor samt verkstadsindustri - dit en stor del av företagsstöden gått - är så kraftigt mansdominerad.

Beträffande de verksamhetsmål länsstyrelsen haft för stöden vid beslutstillfällena, visade det sig att företagen i hög grad lyckats uppfylla dem. Den stödform som visade bäst resultat utifrån företagens förmåga att skapa nya jobb, skapa nya produkter eller tjänster, öka sin samverkan med andra företag och vidga sin marknad var i samtliga fall sysselsättningsbidraget.

När det till sist gäller företagsstödens samhällsliga intäkter och kostnader är bedömningen i denna rapport att intäkterna överstiger kostnaderna. Utifrån de svar som företagen lämnat i enkäten framgår det att en tredjedel av företagens satsningar inte skulle ha kommit till stånd utan företagsstöden. I kronor och ören skulle avsaknaden av företagsstöd i så fall innebära en minskning av investeringar i länets stödområden med ca 67 miljoner kr per år.

Frågor om rapporten kan ställas direkt till rapportens författare:

Mats Svensson
090-10 71 84
mats.svensson@ac.lst.se

1. Bakgrund

Länsstyrelsen Västerbotten har en särskild företagsfunktion inom sin näringslivsavdelning som hanterar olika regionala företagsstöd, s.k. stödformer:

1. Regionalt investeringsstöd
2. Regionalt bidrag till företagsutveckling
3. Sysselsättningsbidrag
4. Såddfinansiering

De två förstnämnda stödformerna utgör länsstyrelsens verktyg att stimulera företag till att genomföra tillväxtinvesteringar. Sysselsättningsbidraget avser att underlätta för företag att genomföra nyanställningar och när det till sist gäller såddfinansiering är syftet att stimulera företag till innovationer. Arbetet med sistnämnda stödform är relativt ny för Länsstyrelsen Västerbotten eftersom man började fatta beslut först år 2002.

I Västerbotten finansieras företagsstöden dels genom ett statligt anslag för regional utveckling, dels genom medfinansiering från EU:s strukturfonder¹.

Under 2000-talet har länsstyrelsen avsatt medel till olika länsföretags tillväxtsatsningar, vilket lett till att det betalats ut företagsstöd genom ovan nämnda stödformer med totalt ca 458 miljoner kr. Av dessa pengar har EU stått för ca en tredjedel² i medfinansiering och svenska regeringen för resten.

Länsstyrelsens behov av uppföljning och utvärdering

Länsstyrelsen har bedrivit många projekt inom åtgärd 2.1³ där myndigheten beviljats medfinansiering från EU till företagsstöden. När projekten ska slutrapporteras är ett av kraven att detaljredovisa projektets resultat, men eftersom ingen resultatuppföljning gjorts ännu har länsstyrelsen endast kunnat redovisa resultaten i form av prognoser. Kritik som framförts i centrala utredningar om företagsstöd är att det inte gjorts särskilt många insatser alls att följa upp och effektutvärdera stöden. Oftast ligger kritiken just i att länsstyrelserna vid återrapportering av stöden borde rapportera verkliga utfallet istället för att använda prognoser samt att myndigheten måste koppla samman resultatredovisningen mot uppsatta verksamhetsmål och även ställa stödets kostnader mot intäkter. ITPS efterlyser även en jämförande analys för att ta reda på vilken stödform som fungerat bäst - jämförande analys har aldrig använts på svenska företagsstöd.⁴

¹ EU medfinansierar alla nämnda stödformer förutom såddfinansiering.

² Av totalt utbetalda företagsstöd åren 2000 t.o.m. 2006 på 457 732 665 kr har EU stått för 144 302 053 kr i medfinansiering. Källa: Länsstyrelsen (Agresso).

³ Åtgärd 2.1 handlar om utveckling av små och medelstora företag.

⁴ Kritiken kommer bl.a. från Riksrevisionen, ITPS och RRV. Se mer utförlig beskrivning av detta i bilaga 1, sid. 2.

Syfte

Viktigt är att lära av ovan nämnda externa kritik och följa upp:

- de faktiska utfallen av stöden
- utfall jämfört med prognoser
- måluppfyllelsen av de verksamhetsmål som rör stöden
- vilken av stödformerna som förefaller ”bäst”
- stödets positiva effekter ställt i relation till kostnaderna

Huvudsyftet är att jämföra företagens prognoser med faktiskt utfall.

Metod

I uppföljningen ingår totalt 257 ärenden om företagsstöd fördelat på:

- 198 regionala bidrag till företagsutveckling (77,0 %)
- 38 regionala investeringsstöd (14,8 %)
- 21 sysselsättningsbidrag (8,2 %)

Då 15 av de beviljade företagen sedermera gått i konkurs skickades totalt 242 enkäter ut. Svarefrekvensen för enkäten uppgick till 96 % (232 svar) där alla företag angivit sin sysselsättning. En del företag valde emellertid att inte besvara övriga frågor varför svarefrekvensen för komplett ifyllda enkäter uppgick till drygt 86 % (209 svar).

Såddfinansiering ingår inte i uppföljningen eftersom inga sådana stöd beviljats förrän fr.o.m. 2002 och framåt.⁵ Ärendena i uppföljningen består därför dels av de företag som åren 2002-2003 slutredovisat sina investeringsstöd, dels de företag som 2001-2003 beviljats preliminärt sysselsättningsbidrag.⁶

Uppföljningen genomförs som en statistisk jämförande studie kompletterad med fördjupningsfrågor som ställts i den distribuerade enkäten. Sammantaget samlas från företagen in uppgifter om sysselsättning för åren 2001 (dvs. innan satsningen) och 2005, satsningens syfte och effekter, företagets marknad, finansieringen av satsningen samt vilken betydelse företagsstödet hade.

Källor

Resultaten redovisas utifrån uppgifter från ansöknings- och beslutshandlingar, registreringssystemet STINS utdatamodul, intervjuer med länsstyrelsens handläggare samt en enkät som distribueras till ovan nämnda population bestående av företag.

⁵ Se bilaga 1 för en mer utförlig metod- och källbeskrivning.

⁶ Då sysselsättningsbidrag rekvireras under en femårsperiod är väldigt få stöd slutredovisade i dag, men eftersom den rekrytering företagen beviljades stöd till i samtliga fall redan är genomförd ställer inte metoden till några problem i sammanhanget.

Statistik från åren 2001-2005 om antalet anställda, omsättning, resultat och förädlingsvärde för aktuella företag har köpts in från Upplysningscentralen.

2. Nya jobb

Sysselsättning

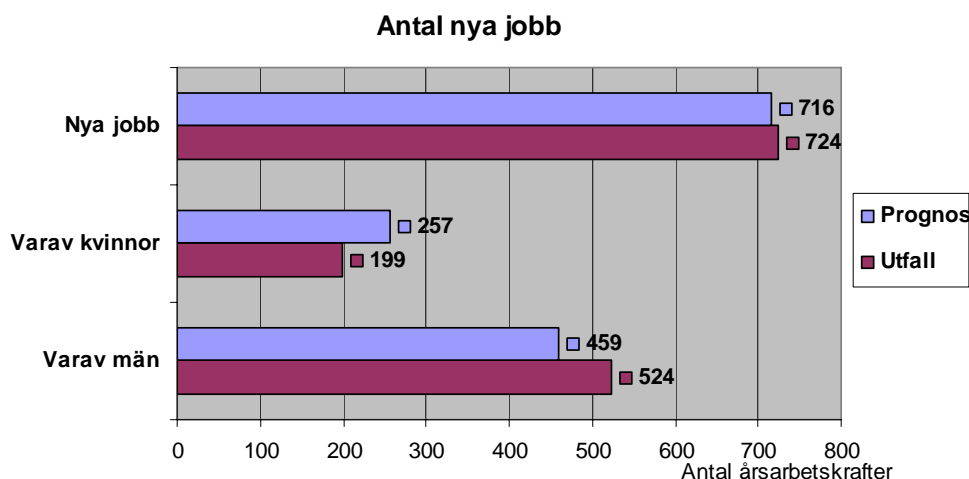
Antalet nya jobb till följd av företagens satsningar anges av varje enskilt företag i deras ansökan om företagsstöd. Uppgifterna justeras vid behov av länsstyrelsens handläggare beroende på deras utfallsanalys i enskilda ärenden. Vid varje beslutstillfälle registreras därefter uppgifterna i en databas⁷.

En av indikatorerna som registreras av handläggarna är ”beräknat antal nya jobb till följd av satsningarna”, och enligt prognoserna beräknas stöden till de företag som svarat i denna uppföljning leda till en sysselsättningsökning med totalt **716** årsarbetskrafter - varav 64 % beräknas bli tillsatta av män och 36 % av kvinnor.⁸

Utfallet i de aktuella företagen blev en sysselsättningsökning med **724** årsarbetskrafter, vilket således är mycket snarlikt prognosen.

När det gäller fördelningen mellan kvinnor och män blev det emellertid en stor avvikelse mellan prognos och utfall. 73 % av de nya jobben tillsattes av män medan endast 27 % tillsattes av kvinnor. Se jämförelse mellan prognos och utfall i figur 1 nedan.

Figur 1. Prognos och utfall av nya arbetstillfällen efter företagens satsningar

Källa: Länsstyrelsen & Upplysningscentralen

⁷ Databasen heter Stins och ägs av Nutek men nyttjas av både Nutek och länsstyrelserna. Ett nytt ärendehanteringssystem som ersätter Stins införs under 2007.

⁸ I de företag som sedermera gick i konkurs hade sysselsättningsökningen till följd av stöden beräknats till ytterligare 50 årsarbetskrafter.

Förklaringen till detta mönster ligger sannolikt i att länsstyrelsen aktivt arbetar för att stimulera ansökande företag till att uppnå jämn könsfördelning vid den rekrytering som kommer av satsningarna. Ambitionen att försöka anställa kvinnor är ofta hög hos företagen men tyvärr stämmer inte alltid verkligheten överens med ambitionsnivån i slutändan.

Sysselsättning per bransch

Vid en titt på hur branschfördelningen ser ut för de aktuella företagen visar det sig att det låga utfallet kvinnojobb i mycket stor utsträckning beror på att sysselsättningen inom främst tillverkningsindustri, trä- & skogssektor samt verkstadsindustri är så kraftigt mansdominerad, se tabell 1 nedan.

Sorteringen i tabellen har gjorts efter den bransch som har högst andel anställda kvinnor. Genomsnittet för samtliga företag är en andel på 20 %.

Tabell 1. Sysselsättning per bransch

Företagens branschtillhörighet	Sysselsättning ⁹	Andel kvinnor	Sysselsättningsökning ¹⁰	Andel kvinnor	Antal företag
Turism/besöksnäring	243	46 %	46	43 %	34
Företagstjänster	219	41 %	76	53 %	41
Livsmedelsindustri	162	38 %	28	19 %	11
IT-sektor	177	26 %	62	26 %	19
Övrig industri ¹¹	216	20 %	115	27 %	34
Samtliga företag	3 976	20 %	724	27 %	227
Verkstadsindustri	1 748	15 %	197	29 %	49
Trä- och skogssektor	1 040	14 %	175	13 %	27
Tillverkningsindustri	170	14 %	26	22 %	12

Källa: Länsstyrelsen & Upplysningscentralen

I tabellen illustreras tydligt vilka tre branscher som har lägst andel anställda kvinnor men samtidigt som verkstads-, trä- och skogsindustrin i länet i jämförelse med övriga branscher har låg andel anställda kvinnor har de emellertid överlägset flest antal anställda – såväl bland män som kvinnor samt för såväl bransch som för enskilt företag i genomsnitt.

Att andelen anställda kvinnor i genomsnitt ligger så lågt som 20 % totalt sett är inte helt representativt för hela länets näringsliv, men den låga andelen

⁹ Antal årsarbetskrafter per den 31 december 2005.

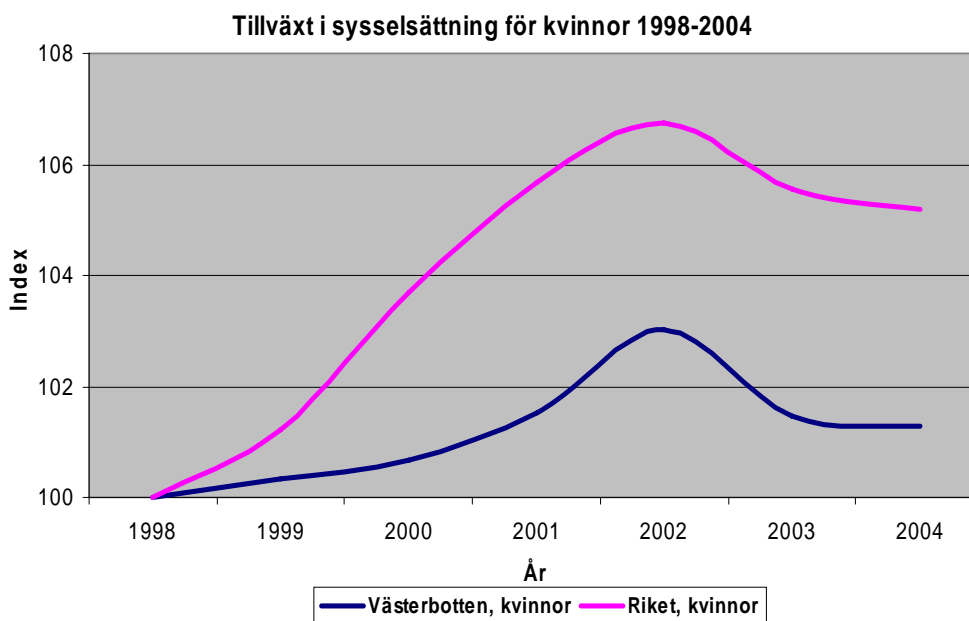
¹⁰ Ökningen avser skillnaden i antalet årsarbetskrafter mellan 31/12 2005 och 31/12 2001.

¹¹ Består här av Parti & detaljhandel, Konsumenttjänster, Bioteknik, Gruv & mineral samt ”Övrig tillverkning”.

kvinnor bland företagen i denna uppföljning är ändå en tydlig indikation på hur det kan komma sig att antalet förvärvsarbetande kvinnor har så låg tillväxt i länet när det totalt sett varit en hög tillväxt i länet av nya arbetstillfällen.

Enbart år 2004 ökade männens antal arbetstillfällen med 899 i länet, vilket är en ökning med 1,5 % jämfört med 2003. Ökningen är en hel procentenhet högre än motsvarande siffra för riket. Jämfört med 1993 har männens ökning varit 11 % i Västerbotten och 12 % i hela riket. När det gäller antalet förvärvsarbetande kvinnor är dock bilden en helt annan. Sysselsättningen för kvinnor är betydligt lägre i länet jämfört med riket. Jämfört med 1993 har antalet förvärvsarbetande kvinnor ökat med nästan 7 % i riket medan antalet i Västerbotten faktiskt minskat en aning (-0,3 %). Läget har heller inte förbättrats de senaste åren. Sedan 1998 har sysselsättningen bland kvinnor ökat med mindre än 2 % i länet medan den i riket ökat med nästan 6 %, se figur 2 nedan.

Figur 2. Utveckling av kvinnors sysselsättning 1998-2004 i länet och riket

Källa: SCB

Västerbotten är faktiskt det län som under en längre tidsperiod (1993-2004) haft rikets allra största skillnader i sysselsättningstillväxt mellan män och kvinnor.

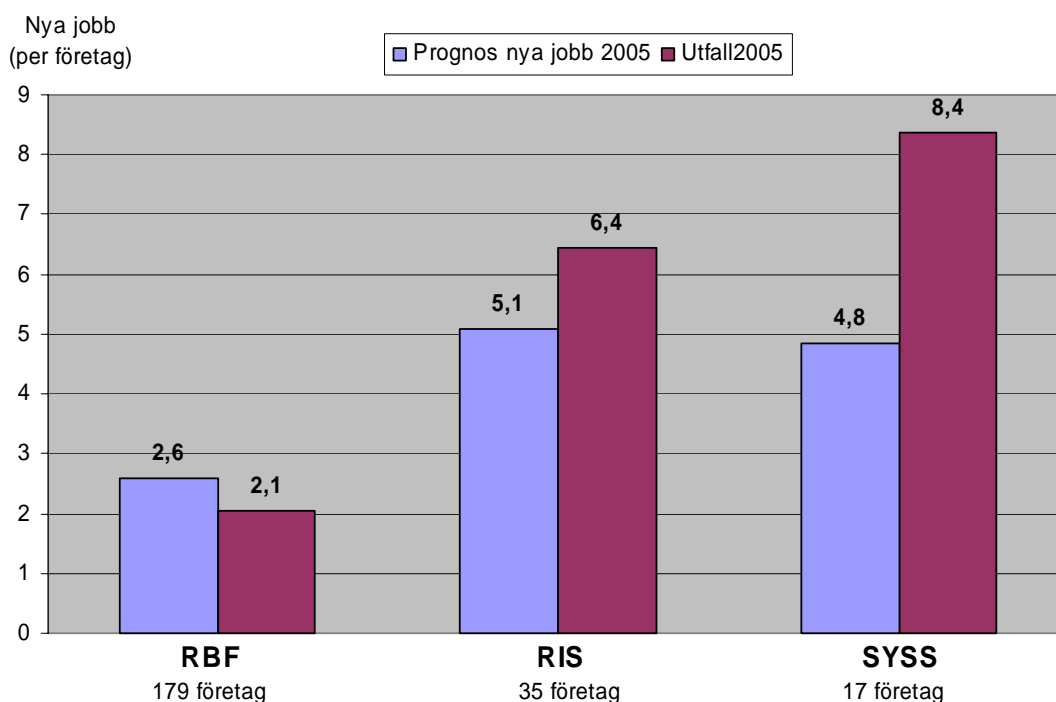
Utöver rådande könsstruktur på länets arbetsmarknad är andelen kvinnor som utökat sin arbetstid från deltid till heltid en annan gängse förklaring till skillnaden. Andelen har ökat med ca 10 % i länet de senaste 10 åren¹².

¹² Enligt arbetskraftsundersökning (AKU), SCB

Sysselsättning per stödform

Vid en jämförelse mellan vilken stödform företagen beviljats visade den höga svarsfrekvensen inga skillnader.¹³ Skillnaderna mellan prognos och utfall för de olika stödformerna är emellertid relativt stora. Företag som beviljats sysselsättningsbidrag är de som skapat flest nya jobb.¹⁴ Enligt prognosen skulle knappt 5 nya jobb skapas medan utfallet blev drygt 8. Även bland de företag som beviljats regionalt investeringsstöd skapades fler jobb än förväntat, se figur 3 nedan.

Figur 3. Nyskapade jobb per företag sorterat på beviljad stödform

Anm.: RBF = regionalt bidrag till företagsutveckling, RIS = regionalt investeringsstöd, SYSS = sysselsättningsbidrag. Källa: Länsstyrelsen & Upplysningscentralen.

Eftersom sysselsättningsbidragets syfte är att just stimulera till nyrekryteringar är inte resultatet helt överraskande, och att företag som beviljats stödformen regionalt investeringsstöd lyckats så bra har sannolikt sin förklaring i att dessa företag, i jämförelse med dem som beviljats stödformen regionalt bidrag till företagsutveckling, gör relativt stora investeringar som följaktligen även ger utslag i många nya jobb.

Att stödformen regionalt bidrag till företagsutveckling inte stimulerat till så många nya jobb i företagen har sin förklaring i att det i dessa ärenden ofta handlar om mindre investeringsprojekt i mindre företag.

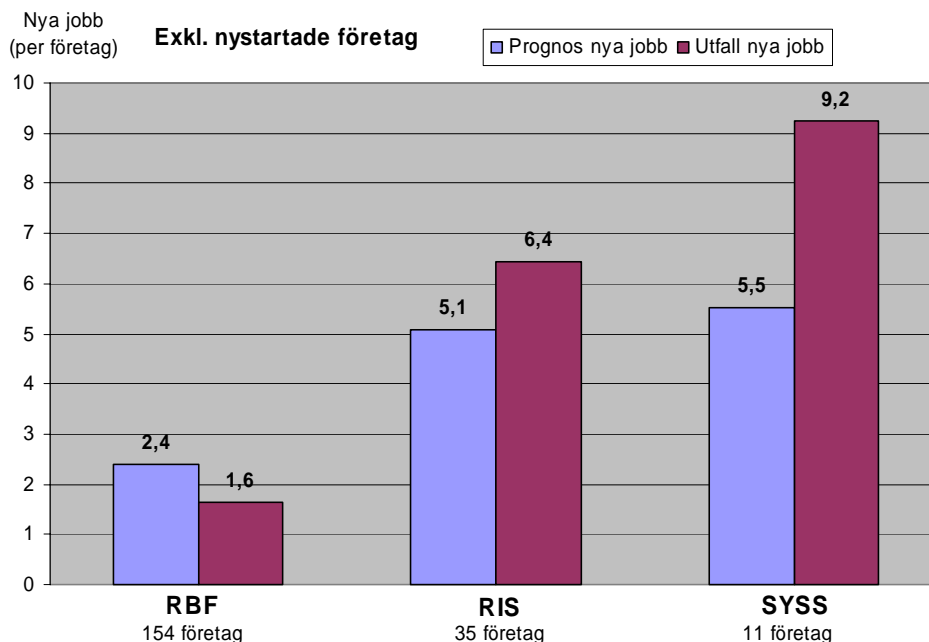
¹³ Svarsfrekvensen var 96 % för företag som beviljats regionalt bidrag till företagsutveckling, 97 % för regionalt investeringsstöd och 95 % för sysselsättningsbidrag.

¹⁴ I genomsnitt per företag.

Sysselsättning per stödform i befintliga företag

Figur 3 ovan innehåller såväl nystartade företag som äldre. Att nystartade företag skapar många nya jobb är tämligen självklart. Därför kan det kanske vara mer intressant att titta på utvecklingen enbart i befintliga företag, det vill säga i de företag som redan innan satsningen hade anställd personal, se figur 4 nedan.

Figur 4. Nyskapade jobb i befintliga företag, sorterat på beviljad stödform

Anm.: RBF = regionalt bidrag till företagsutveckling, RIS = regionalt investeringsstöd, SYSS = sysselsättningsbidrag. Källa: Länsstyrelsen & Upplysningscentralen.

När det gäller regionalt investeringsstöd hade inga nystartade företag alls blivit beviljade stöd av länsstyrelsen och således ändrades resultatet endast för övriga två stödformer.

Intressant att notera är att utfallet för dessa företag inte innebar någon större resultatförändring jämfört med tidigare. Beträffande sysselsättningsbidraget blev utfallet t.o.m. något bättre medan det blev en aning sämre beträffande det regionala bidraget till företagsutveckling.

3. Prioriteringar

Då efterfrågan på företagsstöd vida överstiger den budget som Länsstyrelsen Västerbotten har för stöden så har myndigheten i början av varje år tagit fram prioriteringar för kommande års beslut om företagsstöd.

Matrisen i tabell 2 nedan sammanställer de prioriteringar som gällt för företagsstöden under de år som ingår i denna uppföljning.

Tabell 2. Prioriteringar för företagsstöden 2001-2003

Prioriterade satsningar ¹⁵	2001	2002	2003
Nya eller vidareutvecklade produkter/tjänster	X	X	X
Vidgad marknad ¹⁶	X	X	X
Nyetableteringar inom expansiva branscher	X	X	X
Ökad samverkan mellan företag	X	X	X
Nya tekniska lösningar för rationell produktion		X	X
Idéer i tidig utvecklingsfas		X	X ¹⁷
Ökad beläggning i befintliga turistanläggningar	X		
Ökad omsättning och lönsamhet		X	
Strategiska företag av särskild betydelse för aktuell ort		X	
Ökat antal företag som ägs av kvinnor		X	
Utveckling av konkurrenskraftig fjällturism		X	
Klusterutveckling		X	
Nyetableteringar (generellt - utan branschprioritering)			X
Tydligt tillväxtskapande utbildnings-, kvalitets-, miljö- eller organisationsutvecklingsinvesteringar			X

Källa: Länsstyrelsen Västerbotten

För sysselsättningsbidragen har länsstyrelsen haft särskilda prioriteringar som kompletterar de ovan nämnda, nämligen:

Tabell 3. Prioriteringar för sysselsättningsbidrag 2001-2003

Prioriteringar	2001	2002	2003
Nystartade företag	X	X	X
Tjänsteföretag	X	X	X
Företag i stödområde A		X	

Källa: Länsstyrelsen Västerbotten

Utfall kontra prioriteringar

Gemensamt för de tre år som ingår i uppföljningen är att länsstyrelsen prioriterat stödgivningen mot satsningar som förväntas leda till nya eller vidareutvecklade produkter/tjänster, vidgad marknad¹⁶, nyetableteringar inom expansiva branscher samt ökad samverkan mellan företag. Beträffande sysselsättningsbidrag har särskilt nystartade företag och tjänsteföretag prioriterats.

Utifrån svaren som gavs genom enkäten visade det sig att en stor andel av företagen realiserat det länsstyrelsen försökt styra sina beslut emot. Bland de beviljade företagen har satsningarna lett till att:

- 78 % har fått nya kunder
- 70 % av företagen har skapat nya produkter eller tjänster
- 64 % har ökat sin samverkan med andra företag
- 50 % har vidgat sin marknad

¹⁵ Enligt prioriteringsbesluten ska medlen för företagsstöd riktas mot investeringar som leder till angivna mål - gäller samtliga företagsstöd i denna uppföljning.

¹⁶ "Vidgad marknad" innebär att företag tagit emot kunder inom nya geografiska områden, inom nya branscher eller bland nya typer (t.ex. företag istället för tidigare enbart hushåll).

¹⁷ För prioriteringarna år 2003 gäller detta särskilt för stödformen "såddefinansiering" där idéerna dessutom ska vara av tekniskt nyskapande karaktär.

Vid en jämförelse stödformerna emellan visar det sig att företag som beviljats sysselsättningsbidrag lyckats bättre än genomsnittet inom samtliga kategorier. Samtliga stödformer visar sig dock ha bra resultat utifrån länsstyrelsens prioriteringar, se tabell 4 nedan.

Tabell 4. Uppföljning av företagsstödens prioriteringar

Stödtyp	Nya produkter?	Ökad samverkan?	Vidgad marknads?
Regionalt bidrag till företagsutveckling	111 av 161 69 %	105 av 161 65 %	84 av 161 52 %
Regionalt investeringsstöd	23 av 33 70 %	19 av 33 58 %	11 av 33 33 %
Sysselsättningsbidrag	12 av 15 80 %	10 av 15 67 %	10 av 15 67 %
Totalt	146 av 209 70 %	134 av 209 64 %	105 av 209 50 %

Källa: Länsstyrelsen Västerbotten

Nyetableringar inom expansiva branscher

När det gäller den fjärde prioriteringen, nyetableringar inom expansiva branscher, är det svårare att dra några slutsatser. Länsstyrelsen har nämligen endast i ringa utsträckning lämnat stöd till nya företag bland de företag som ingår i denna uppföljning. Bara drygt ett av fyra stödföretag var nystartat, se branschfördelning i tabell 5 nedan.

Tabell 5. Branschtillhörighet för nystartade företag

Kategori bransch	Antal företag	Utfall nya jobb	Prognos nya jobb	Utfall nya jobb per företag
Gruv el. mineral	1	41,80	28,50	41,80
IT-näring	12	71,05	66,00	5,92
Tillverkningsindustri	3	16,00	16,50	5,33
Företagstjänster	15	56,80	51,80	3,79
Parti- & detaljhandel	5	12,25	11,00	2,45
Turism/besöksnäring	11	24,07	37,60	2,19
Övrig tillverkning	2	4,00	4,00	2,00
Konsumenttjänster	5	7,00	7,00	1,40
Trä & Skog	2	2,25	2,70	1,13
Verkstadsindustri	2	1,00	4,00	0,50
Livsmedelsindustri	1	-1,00	1,00	-1,00
Totalt	59	235,22	230,10	

Källa: Länsstyrelsen Västerbotten

Huruvida dessa nystartade företag tillhör expansiva branscher eller inte är svåranalyserat eftersom inte länsstyrelsen haft någon klar definition av vilka branscher som avses som expansiva. Här görs ändå ett försök. Ett enkelt mått för expansiva branscher tas fram genom att studera vilka branscher

som lyckats skapa fler nya jobb än den genomsnittliga ökningen¹⁸. I tabell 6 nedan visas i högra kolumnen den genomsnittliga ökningen branschvis.

Tabell 6. Företagens genomsnittliga ökning av nya jobb utifrån bransch

Bransch	Antal företag	Antal nya jobb	Nya jobb per företag
Trä & Skog	27	175	6,5
Verkstadsindustri	49	197	4,0
IT-sektor	19	62	3,3
Alla företag	227	724	3,2
Livsmedelsindustri	11	28	2,5
Tillverkningsindustri	12	26	2,2
Företagstjänster	41	76	1,9
Turism	34	46	1,4
Övrig industri ¹⁹	34	113	3,3

Källa: Länsstyrelsen Västerbotten och Upplysningscentralen

De branscher som enligt detta mått är expansiva är således trä- & skogsindustri, verkstadsindustri och IT-näringslivet. Med övrig industri borträknad uppgår andelen stöd till nyetableringar inom expansiva branscher därmed till ca 35 % av alla stöd till nya företag men bara till **drygt 8 %** av det totala antalet beviljade stöd. Eftersom länsstyrelsen saknade en definition för expansiva branscher vid tiden då man beviljade stöden är denna låga siffra kanske inte så överraskande. Avsaknaden av en definition gör uppgiften att styra besluten mot det uppsatta målet svår.

Sysselsättningsbidrag

Tittar vi på de särskilda prioriteringarna som gällde enbart sysselsättningsbidraget så kan vi konstatera att både nystartade företag och tjänsteföretag tillhörde länsstyrelsens prioriteringar alla tre åren.

Utfallet visar att 82 % av företagen som beviljades sysselsättningsbidrag var tjänsteföretag (14 av 17) medan 71 % var nyetableringar (12 av 17).

Här har alltså länsstyrelsens prioriteringar följts i mycket stor utsträckning.

4. Kostnader och intäkter för företagsstöd

Genom att vi dels vet hur många nya jobb som skapats efter att de satsningar som företagsstöden avsåg genomförts samt hur mycket offentliga pengar som betalats ut till kan vi räkna ut hur mycket de nya jobben kostat genom företagsstöden. I tabell 7 nedan framgår därför den samhälleliga kostnaden för företagsstöden både per företag och per nyskapat jobb.

¹⁸ Totalt 724 nya jobb skapades i 227 företag, vilket i medelvärde ger 3,2 nya jobb/företag.

¹⁹ Branscher innehållande färre än 10 företag har slagits samman. "Övrig industri" består därför av bioteknik, konsumenttjänster, gruv/mineral, partihandel och övrig tillverkningsindustri.

Tabell 7. Kostnader för företagsstöden fördelat efter bransch

Bransch	Utfall nya jobb	Antal företag	Offentlig finansiering per företag	Offentlig finansiering per nytt jobb
Turism/besöksnäring	46	34	659 853 kr	487 717 kr
Livsmedelsindustri	28	11	604 682 kr	237 554 kr
Tillverkningsindustri	26	12	468 125 kr	216 058 kr
Verkstadsindustri	197	49	847 796 kr	210 873 kr
Totalt	724	227	494 112 kr	154 922 kr
IT-sektor	62	19	396 842 kr	121 613 kr
Företagstjänster	76	41	198 585 kr	107 131 kr
Trä- och skogssektor	175	27	488 611 kr	75 386 kr
Övrig industri	115	34	207 147 kr	61 243 kr

Källa: Länsstyrelsen Västerbotten

Av tabellen framgår således att kostnaden per nya jobb är som störst inom tjänstegrenen turism/besöksnäring följt av de tre tillverkningsgrenarna livsmedelsindustri, tillverkningsindustri och verkstadsindustri. Som lägst är kostnaderna inom IT, företagstjänster, trä- & skogsindustri och övrig industri. Trä- och skogsindustrin, som traditionellt förknippas som väldigt viktig för länet, visar sig således ha skapat många nya jobb till relativt låg kostnad.

Totala kostnader

Totalt under 2000 t.o.m. 2006 har Länsstyrelsen Västerbotten betalat ut ca 447 miljoner kr i sysselsättningsbidrag, regionalt investeringsstöd eller regionalt bidrag till företagsutveckling. Till denna summa tillkommer även kostnaden för att administrera företagsstöden, vilken uppgår till ca 3 miljoner kr²⁰ per år. Den totala offentliga kostnaden för företagsstöden uppgår därför till ca 67 miljoner kr per år, men eftersom EU har varit med och finansierat såväl utbetalningar till företag som länsstyrelsens administrativa kostnader för stödhanteringen, uppgår svenska statens kostnader för företagsstöden i Västerbotten till ca 46 miljoner kr per år.

Intäkter och additionalitet

När det gäller företagsstödens intäkter är det inte lika enkelt att få fram ett motsvarande belopp, men i enkäten ställdes frågan till företagen om hur betydelsefulla de ansåg att stöden var i deras tillväxtsatsning.

Svaren som kommit in visar tydligt att företagen anser stöden vara betydelsefulla. Hela 85 % anser att företagsstödet hade stor eller mycket stor betydelse för deras satsningar.

Nästan hälften av alla företag tyckte t.o.m. att stödet hade *mycket* stor betydelse, se tabell 8 nedan.

²⁰ Summan är framräknad med hänsyn till kostnader för personal (inkl. sociala avgifter) i form av handläggare, chef och administratör samt kostnader för arbetsplatsen och behovet av administrativt stöd såsom lokaler, möbler, telefon, programvaror etc.

Tabell 8. Företagsstödens betydelse för företagens satsningar

Stödets betydelse?	Antal	Andel av total
Ingen betydelse	2	1,0%
Viss betydelse	30	14,4%
Stor betydelse	78	37,3%
Mycket stor betydelse	99	47,4%
Total	209	100,0%

Källa: Länsstyrelsen Västerbotten

Handläggare av företagsstöd pratar ofta om hur viktigt det är med *additio-nalitet* vid bedömningen av ett stödärende, dvs. vilka mervärden stödet skapar som inte skulle ha uppstått utan stödgivningen. Utifrån enkätsvaren framgår i detta sammanhang att ca vart tredje företag inte hade genomfört satsningen om inte länsstyrelsen beviljat företagsstöd, se tabell 9 nedan.

Tabell 9. Uppgifter om satsningarnas genomförande

Genomfört satsningen utan stöd?	Antal	Andel av total
Ja	16	7,7%
Ja, men med problem ²¹	125	59,8%
Nej ²²	68	32,5%
Total	209	100,0%

Källa: Länsstyrelsen Västerbotten

Med anledning av aktuella företags uppgifter verkar stöden ha en mycket stor betydelse för att investeringar och rekrytering av personal ska komma till stånd i länets stödområden, vilket innebär hög additionalitet.

Länsstyrelsen har under 2000-talet fram t.o.m. 2006 betalt ut investeringsbidrag med ca 425 miljoner kr, och de investeringar som genomförts med hjälp av denna finansiering uppgår till ca 1 452 miljoner kr. Med hänsyn till att en ca tredjedel av företagens satsningar inte skulle ha kommit till stånd utan företagsstöden, motsvarar detta uteblivna investeringar i Västerbottens stödområden på totalt ca 472 miljoner kr eller drygt 67 miljoner kr per år.

Dessa investeringar ger direkta effekter i form av nya jobb, ökad omsättning och lönsamhet²³, ökad kompetens hos anställda som även gagnar andra företag än det investerande, ökad samverkan inom näringslivet etc. Investeringarna ger dessutom indirekta spridningseffekter via lägre utbetalningar av arbetslöshetsersättning och ökat underlag för service inom den offentliga sektorn och näringslivet.

En ny produktionslinje vid en fabrik genererar inte bara inkomster och sysselsättning i regionen under byggtiden, den skapar också arbete och löner

²¹ Här fanns två svarsalternativ; nämligen ”Ja, men inte i samma omfattning” eller ”Ja, men inte under samma tidsperiod”.

²² Här fanns tre svarsalternativ; ”Nej, pga för hög risk”, ”Nej, vi hade istället satsat på annan ort” eller ”Nej, av annan anledning”.

²³ Framgår t.ex. i länsstyrelsens uppföljning (2006-05-08), dnr. 305-5044-2006.

under hela dess ekonomiska livslängd. De lokala effekterna av investeringen finns följaktligen kvar i flera decennier.

Av den anledningen görs här den enkla bedömningen att de samhälleliga intäkterna i slutändan minst är i paritet med kostnaderna.

5. Sammanfattande slutsatser

- Företag som blivit beviljade företagsstöd skapar många nya jobb, i genomsnitt 3,2 nya jobb per företag under en period av fyra år
- Skillnaden mellan prognos och utfall beträffande antal nya jobb är nästan obefintlig
- Prognoserna för antalet nya jobb tillsatta av kvinnor var dock i många fall för optimistiskt lagda då hela 73 % av de nya jobben tillsattes av män
- De verksamhetsmål länsstyrelsen ville uppnå med företagsstöden efterlevdes i stor utsträckning av de beviljade företagen
- Den stödform som visade bäst resultat utifrån beviljade företags förmåga att skapa nya jobb, skapa nya produkter eller tjänster, öka sin samverkan med andra företag och vidga sin marknad var i samtliga fall sysselsättningsbidraget
- Företagsstödens samhälleliga intäkter bedöms vara minst i paritet med kostnaderna

6. Kommande arbeten

Nästa rapport om företagsstöd blir en utvärdering där samma enkätdata kommer att användas men där tyngdpunkten kommer att läggas vid:

- tillväxt
- additionalitet
- övrig finansiering

Stödföretagen jämförs bl.a. med en referensgrupp utifrån nyckeltal som företags överlevnad, sysselsättning, vinstmarginal och förädlingsvärde.

Rapporten beräknas vara klar till hösten 2007.

Bilagor:

1. Utförlig metod-, käll- och syftebeskrivning

Länsstyrelsen
Västerbotten

Bilaga 1

Datum
2007-05-07

Ärendebeteckning
305-10619-2005
Arkivbeteckning

Utförlig metod-, käll- och syftebeskrivning

Sammanlagt innehöll materialet från STINS utdata 459 ärenden varav 437 ärenden om investeringsstöd där slutligt beslut skrivits under perioden 2002-01-01 – 2003-12-31 samt 25 ärenden där företag beviljats preliminärt sysselsättningsbidrag under perioden 2001-01-01 – 2003-12-31.

För investeringsstöden har då en första gallring gjorts i och med att ett antal företag som beviljades stödet *innan* år 2001 tagits bort. Dessa väljs bort eftersom företagen i de flesta fall genomfört merparten av investeringen för så länge sedan att det är svårt att relatera utvecklingen i företagen till investeringen 2002/2003. Det finns även ärenden om regionalt investeringsstöd där ett och samma företagsprojekt registrerats med olika stödidentiteter (ett med 3 stödid och ett med 2 stödid). Dessa har korrigerats så att det i studien räknas som två projekt istället för fem.

Av de 437 investeringsärendena innehåller 116 ärenden stöd där utbetalt belopp understiger 20 000 kr och eftersom det är en så jämförelsevis ringa summa valdes dessa företag bort från studien. Ytterligare 30 ärenden har exkluderats från studien med anledning av att dessa företag i stor utsträckning inte genomfört sina planerade investeringar. 28 företag har slutredovisat sina företagsstöd utan att ha genomfört *ens hälften* av de investeringar länsstyrelsen utlovat medfinansiering till medan länsstyrelsen i två ärenden har återfört *hela* det utbetalda bidragsbeloppet. Slutligen har företag som påbörjat sin investering under år 2003 avlägsnats p.g.a. att det annars blir svårt att härleda skillnader mellan kalenderåren 2005 och 2001 till just investeringen. Innebär att ytterligare 25 ärenden faller bort.

Av de 266 investeringsstöd som återstår har 29 företag beviljats regionalt bidrag till företagsutveckling *två* gånger under aktuell period. Ett företag har t.o.m. beviljats stödet *tre* gånger. När det gäller regionalt investeringsstöd har två företag beviljats stödet vid *två* olika tillfällen. Till dessa företag skickas bara en enkät men företagen ombes lämna uppgifter som täcker in totala perioden där stödet lämnats.

För sysselsättningsbidragen har fyra av de 25 ärendena getts till samma företag, vilket reducerar antalet företag till 21.

Populationen består därför totalt av 257 företagsstöd fördelat på:

- 198 som beviljats Regionalt bidrag till företagsutveckling (77 procent)
- 38 som beviljats Regionalt investeringsstöd (15 procent)
- 21 som beviljats Sysselsättningsbidrag (8 procent)

Vid granskning av materialet från STINS utdata har en del felaktigheter upptäckts, t.ex. felaktiga registreringar av sysselsättningsuppgifter där såväl för höga som för låga uppgifter hade registrerats. I ett flertal ärenden hade uppgifterna inte registrerats alls. I alla dessa fall har uppgifterna rättats till med hjälp av ansökningsunderlag och med hjälp från ansvarig handläggare.

I 15 av de 257 stödärendena har företaget sedermera gått i konkurs¹, vilket reducerar utskicket till totalt 242 enkäter (235 olika företag). 9 företag har beviljats två olika stödformer² och till de 7 företag som fortfarande är aktiva skickas därför två separata enkäter.

Mer om uppföljningens syfte

En kritik som framförts i centrala utredningar kring företagsstöd är att det inte gjorts särskilt många insatser att följa upp och effektutvärdera stöden. Riksrevisionen (RiR) anser t.ex. att man vid återrapportering av stöden måste rapportera verkliga utfallet istället för att använda prognoser samt att man måste koppla samman resultatredovisningen mot uppsatta verksamhetsmål.

Även RRV har flera gånger tidigare sett brister hos länsstyrelserna i att uppföljnings- och utvärderingsverksamheten är eftersatt. RRV föreslår i en omfattande rapport³ att varje länsstyrelse ska följa upp det faktiska utfallet av stöden och jämföra med utfärdade riktlinjer och policy samt analysera orsakerna till eventuella avvikelser. RRV föreslår också att länsstyrelserna tydligare ska redovisa måluppfyllelsen av de verksamhetsmål som rör stöden.

ITPS fick 2003 uppdrag av regeringen att starta ett utvecklingsarbete för hur politikområdet Regional utvecklingspolitik bör följas upp och effektutvärderas. I ITPS rapport⁴ konstateras att uppföljningssystemen för företagsstöden inte fungerar tillfredsställande och att länsstyrelser och Nutek ”i princip inte vet om bidragen har någon effekt och än mindre om företagsstödens förmodade positiva effekter överskrider kostnaderna”. ITPS åsikt är att:

- uppföljning och utvärdering främst ska baseras på verkliga utvecklingsförlopp, inte på företagens egna prognoser
- för att kunna jämföra stöden med varandra bör samma indikatorer följas upp för såväl olika företagsstöd som olika län
- man bör jämföra företag som fått ett av två (eller av flera) olika stöd för att analysera vilken stödform som fungerat bäst - jämförande analys har ännu inte använts för svenska företagsstöd

¹ Varav 11 företag beviljats regionalt bidrag till företagsutveckling, 2 regionalt investeringsstöd och 2 sysselsättningsbidrag (i ett ärende om sysselsättningsbidrag har dock stödet och verksamheten övertagits av ny aktör).

² 7 företag har beviljats både regionalt bidrag till företagsutveckling och regionalt investeringsstöd. 2 av dessa har gått i konkurs. 2 andra företag har beviljats både regionalt bidrag till företagsutveckling och sysselsättningsbidrag.

³ Rapport 2001:22.

⁴ ITPS (A2004:011) ”Den nya regionala utvecklingspolitiken – Hur följa upp och effektutvärdera?”, kapitel 6.

Länstyrelsen Västerbotten
Storgatan 71 B, 901 86 Umeå

www.vasterbotten.lst.se
lansstyrelsen@ac.lst.se
090-10 70 00

ISSN 0348-0291